

Beleidsthema

Verhuizen en migratie

De Raad

Doel raadsinformatiebrief

Informeren door college

Betreft Raadsinformatiebrief nieuwkomers

Datum: 4 maart 2025

1. Inleiding

Met de eerste raadsinformatiebrief nieuwkomers van 2025 informeren wij u hierbij over de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van de opvang van Oekraïense ontheemden, asielzoekers en de huisvesting van statushouders. Via de raadsinformatiebrief 'Voortgang opvang vluchtelingen door COA aan de Lange Kleiweg Rijswijk' (RIB 25 010, d.d. 13 februari 2025) hebben wij u al geïnformeerd over de asielopvang die momenteel in Rijswijk wordt gerealiseerd. In de nu voorliggende informatiebrief wordt daarom hierop niet inhoudelijk ingegaan.

2. Kern informatie**Opvang en ondersteuning van Oekraïense ontheemden***Landelijk en lokaal beeld*

Op 19 januari 2025 stonden er ruim 124.000 Oekraïense ontheemden in de Basisregistratie Personen ingeschreven die vallen onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB). Hiervan worden er zo'n 92.000 opgevangen in gemeentelijke opvanglocaties, die met een bezettingsgraad van 99,6% bijna aan het maximum van hun capaciteit zitten.

De Minister van Asiel en Migratie heeft daarom een verhoogde prognose¹ voor de instroom van ontheemden uit Oekraïne bekend gemaakt. Deze is vertaald naar een inspanningsverplichting om landelijk vóór 1 juli 2025 109.000 opvangplekken te realiseren. Volgens de geldende verdelingssystematiek over de veiligheidsregio's betekent dit voor de Veiligheidsregio Haaglanden een inspanningsverplichting van 4.255 plekken, daar waar dat er nu nog 3.796 zijn. Het aantal opvangplekken dat door Rijswijk gerealiseerd moet worden, waarbij de verdeelsleutel is berekend op basis van inwoneraantal, stijgt van 186 naar 217. Deze stijging heeft voor onze gemeente geen gevolgen, omdat er al 272 plekken worden aangeboden. Hiermee zijn wij voorbereid op eventuele toekomstige hogere taakstellingen.

De 272 opvangplekken in Rijswijk zijn niet allemaal in gebruik. Met zo'n 230 Oekraïners in de gemeentelijke opvang hebben wij een relatief hoog aantal onbenutte plekken. Dit wordt veroorzaakt door de beperkingen die opvang in hotelkamers met zich meebrengt, waardoor alleenstaanden die niet met vrienden of familie in de hotels verblijven vaak niet bij anderen op één kamer kunnen worden opgevangen. Door het landelijke tekort aan beschikbare plekken wordt regionaal samengewerkt om dit zogeheten 'snijverlies' terug te dringen, bijvoorbeeld door alleenstaande Oekraïners te verhuizen naar andere opvanglocaties in de regio en hen te vragen om anderen te vinden waarmee zij samen kunnen wonen. In het recent vastgestelde huishoudelijk reglement voor de Oekraïne opvang zijn regels opgenomen waarmee de gemeente meer mogelijkheden krijgt om de beschikbare plekken zo optimaal mogelijk in te zetten.

¹ <https://open.overheid.nl/documenten/9a742c7c-80b8-464f-a166-03c102fa5e51/file>

Naast de Oekraïners die in de gemeentelijke opvanglocaties (GOO) verblijven, worden ook zo'n 130 Oekraïense ontheemden bij particulieren in Rijswijk opgevangen. Hiervan staan momenteel 10 Oekraïners op een wachtlijst om door te stromen naar de GOO, omdat zij niet langer bij particulieren kunnen of willen verblijven. Plekken in de GOO die door verloop vrijkomen worden ingezet om deze mensen op te vangen. Over het algemeen lukt het daardoor om wachtenden binnen enkele maanden in de GOO op te vangen.

Opvang en bekostiging

De opvangplekken in Rijswijk zijn verdeeld over twee hotels met respectievelijk 252 en 20 bedden. Dit zijn relatief dure plekken, die niet meer uit het door het Rijk beschikbaar gestelde normbedrag kunnen worden bekostigd. Waar het Rijk in 2022 nog € 100 per gerealiseerde opvangplek per dag vergoedde, is dit bedrag per 2025 bijgesteld naar van € 44. Rijswijk declareert daarom alle kosten die voor de opvang én ondersteuning van Oekraïners worden gemaakt na afloop van het kalenderjaar op basis van de werkelijke kosten.

De overeenkomsten met de gecontracteerde hotels lopen per 31 december 2025 af en kunnen nog een keer verlengd worden tot 1 juli 2026. Wij verwachten dat voor die datum de locatie aan de Bordewijkstraat voor een deel in de behoefte aan alternatieve en goedkopere opvang kan voorzien en de hotelopvang kan worden afgeschaald.

Leefgeld en eigen bijdrage

De Oekraïners in de GOO krijgen naast onderdak ook maaltijden via de hotelcatering. Voor persoonlijke uitgaven en kleding krijgen zij van de gemeente maandelijks een bedrag van € 62,66 per persoon (leefgeld). Deze toelage wordt stopgezet wanneer een ontheemde of meerderjarig gezinslid eigen inkomsten heeft, bijvoorbeeld uit werk of een uitkering.

Door een wijziging in de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) zijn Oekraïense ontheemden die eigen inkomsten hebben en in de GOO verblijven nu ook verplicht om een maandelijkse eigen bijdrage te betalen voor o.a. het gebruik van gas, water en elektriciteit (€ 105 per meerderjarige en maximaal € 210 per gezin) en maaltijden (€ 242,48 per persoon en maximaal € 484,96 per gezin).

Hoewel de eigen bijdrage vanaf 1 juli 2024 geïnd mag worden, is er een implementatieperiode vastgesteld waardoor de meeste gemeenten, waaronder Rijswijk, deze bijdrage per 1 januari 2025 innen. Op basis van de eerste inventarisatie wordt aan zo'n 150 Oekraïners vanwege eigen inkomsten een eigen bijdrage in rekening gebracht.

De inkomsten uit de eigen bijdrage worden verrekend met de vergoeding van het Rijk en hebben hierdoor voor de gemeente geen positieve financiële gevolgen. De uitvoeringskosten worden door de declaratie op basis van de werkelijke kosten bij het Rijk in rekening gebracht.

Huisregels

Sinds 1 januari 2025 geldt er in de opvanglocaties, naast de huisregels die de hotels zelf al hanteerden, het huishoudelijk reglement van de gemeente Rijswijk². Hierin is opgenomen welke rechten en plichten men heeft en hoe mensen zich in de opvang horen te gedragen. Om de beschikbare plekken zo optimaal mogelijk te kunnen inzetten, is in het huishoudelijk reglement ook opgenomen wat de regels zijn over toewijzing van kamers en de gevolgen van afwezigheid voor een langere periode.

Met het vaststellen van dit huishoudelijk reglement kan de gemeente beter toezien op het correct gebruik van de aangeboden voorzieningen. Daarnaast hebben de opgevangen Oekraïners meer duidelijkheid over wat er van hen verwacht wordt en hoe de beslissingen die de gemeente neemt tot stand komen. Hiermee komen we tegemoet aan de belangrijke behoefte om transparante en eenduidige besluitvorming.

² <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR735340>

Inzet van sociaal beheer

De ondersteuning van Oekraïense ontheemden, die Rijswijk lange tijd vanuit de eigen organisatie heeft geboden, bleek in de praktijk niet langer afdoende om te voldoen aan de behoefte en kwaliteitseisen. Redenen hiervoor zijn bijvoorbeeld de toename van het aantal ontheemden in Rijswijk, de zorgen die Oekraïners hebben over de situatie in hun thuisland en hun toekomst in Nederland en de hotelkamers die niet bedoeld zijn om mensen langdurig te huisvesten. Dit zorgt voor onvrede bij de opgevangen Oekraïners.

Het landelijke beeld bevestigt dat Rijswijk hierin niet uniek is³. Over het algemeen gaat er veel goed in de opvang, maar de kwaliteitseisen aan de opvang die op landelijk niveau zijn vastgesteld, met de gedachte dat de opvang van tijdelijke aard zou zijn, schuren met de veel langere duur van de oorlog. Gemeenten doen onder suboptimale omstandigheden hun uiterste best om aan de behoeften van bewoners te voldoen, maar in de ogen van Oekraïners wordt dit niet altijd zo gezien of beleefd. Transparante communicatie en het wegnemen van onduidelijkheden zijn hierbij noodzakelijk. De gemeente heeft zelf echter geen capaciteit om dagelijks op de opvanglocaties aanwezig te zijn om vragen te beantwoorden en kleine problemen op te lossen.

Om deze reden hebben wij sinds eind september 2024 een partij gecontracteerd die het sociaal beheer op de locaties verzorgd. Deze partij zorgt voor een betere samenwerking tussen gemeenten, de hotels en bewoners, geeft voorlichting aan Oekraïners en verwijst hen desgewenst door naar andere organisaties. Ook zien zij toe op de naleving van de huisregels en het beheersen van conflicten. Voor de kinderen worden activiteiten georganiseerd in de hiervoor ingerichte speelruimte en ook onderhoudt het sociaal beheer contact met scholen om te ondersteunen bij onderwijs gerelateerde zaken.

Derdelanders uitspraak en wijzigingen statuscodes

Op 19 december 2024 heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie antwoord gegeven op vragen die de rechtspraak in Nederland had gesteld met betrekking tot de opvang van derdelanders uit Oekraïne⁴. Het gaat hierbij om mensen die niet de Oekraïense nationaliteit hebben, maar met een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne verbleven. Het Hof heeft uitgesproken dat een EU-lidstaat de bescherming derdelanders die geen permanent verblijf in Oekraïne hadden mag beëindigen. De vraag wanneer dit in Nederland zal plaatsvinden ligt nu ter beantwoording bij de Raad van State. Totdat deze uitspraak heeft gedaan behouden alle derdelanders uit Oekraïne hun recht op opvang en voorzieningen.

In de Rijswijkse opvanglocaties verblijft een klein aantal personen met een andere nationaliteit dan de Oekraïense. Of zij ook onder de categorie derdelanders met een tijdelijke Oekraïense verblijfsvergunning vallen, wordt nog door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) bekendgemaakt. Als de tijdelijke bescherming wordt ingetrokken, zal de gemeente de opvang van deze derdelanders beëindigen. Zij kunnen er dan voor kiezen om een reguliere asielpcedure te doorlopen of terug te keren naar hun land van herkomst.

Toekomst Richtlijn Tijdelijke Bescherming

Toen miljoenen mensen uit Oekraïne op de vlucht sloegen voor de oorlog met Rusland heeft de Raad van de Europese Unie op 4 maart 2022 de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) in werking gesteld. Hiermee hebben vluchtelingen uit Oekraïne in alle EU-lidstaten tijdelijk recht op opvang, medische zorg, werk en onderwijs. De RTB werd in eerste instantie geactiveerd voor een jaar, met de mogelijkheid om deze twee keer te kunnen verlengen tot en met 4 maart 2025. Gezien de onzekere situatie in Oekraïne heeft de Raad van Europese Unie de RTB in 2024 nogmaals met een jaar verlengd, zodat vluchtelingen uit Oekraïne tot 4 maart 2026 in EU-lidstaten mogen verblijven.

Hoewel er een reële mogelijkheid is dat de RTB opnieuw met een jaar verlengd wordt, is dit nog niet zeker. Dit zal in 2025 in EU-verband worden besproken. Mocht een gecoördineerde EU-oplossing voor verblijfsrecht en terugkeer uitblijven, dan zullen lidstaten hun eigen weg moeten kiezen. De meeste Oekraïners (72%) geven nu aan dat zij van plan zijn nog zeker 2 jaar in Nederland te blijven en slechts 2% wil Nederland binnen 2 jaar verlaten. Pas wanneer het weer veilig is in Oekraïne zou bijna de helft van de Oekraïners overwegen om terug te keren. Zo'n 30% heeft ook dan geen intentie

³ <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-ba7e285f570924a0be9ee691573c5be8a3687f38/pdf>

⁴ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D51824>

om Nederland te verlaten, bijvoorbeeld omdat hun voormalige woongebied wordt bezet en/of er geen toekomstperspectief is.

Omdat er geen concreet zicht is op het eindigen van de oorlog en het zelfs bij een bestand tussen Oekraïne en Rusland nog geruime tijd zal duren voordat Oekraïners kunnen en willen terugkeren, onderzoekt het Rijk samen met andere organisaties een nationaal alternatief. Een politieke keuze hiervoor is nog niet gemaakt, maar het kabinet geeft aan dat vooral wordt ingezet op vrijwillige terugkeer. Aangezien de Oekraïense ontheemden zonder een alternatief automatisch in de reguliere asielprocedure terecht komen, wordt een nationale terugvaloptie, waarbij gedacht wordt aan een generieke regeling in de vorm van een tijdelijke verblijfsvergunning, gericht op het stimuleren van zelfredzaamheid en participatie van de Oekraïners.

Asielopvang

Landelijke ontwikkelingen

In december 2024 heeft de minister van Asiel en Migratie twee wetsvoorstellen ingediend met vergaande gevolgen voor het Nederlandse asielbeleid. De Raad van State heeft onlangs op de wetsvoorstellen geadviseerd⁵, waardoor deze al dan niet gewijzigd aan de Tweede en Eerste Kamer ter besluitvorming kunnen worden voorgelegd.

Het eerste wetsvoorstel betreft een verzamelwet (asielnoodmaatregelenwet) met diverse regelingen, waaronder het afschaffen van de asielvergunning voor onbepaalde tijd en het terugbrengen van de tijdelijke vergunning van vijf naar drie jaar. Het tweede voorstel regelt de invoering van een tweestatusstelsel, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen mensen die vluchten vanwege bijvoorbeeld geaardheid of geloof en oorlogsvluchtelingen. Deze laatste groep krijgt minder rechten, omdat zij na verloop zouden kunnen terugkeren als de oorlog voorbij is. Met deze maatregelen hoopt het kabinet het aantal mensen dat asiel aanvraagt in Nederland terug te dringen.

Of de wetsvoorstellen (ongewijzigd) door de Tweede en Eerste Kamer worden aangenomen is nog onzeker. De Raad van State en Raad voor de Rechtspraak hebben grote zorgen en vrezen voor een extra belasting voor de uitvoeringsinstantie. Beide instanties hebben via een schriftelijk advies aan de minister laten weten dat de voorgestelde maatregelen niet zullen leiden tot het duurzaam ontlasten van de asielketen, maar deze juist meer zullen belasten. Wat dit betekent voor de wetsvoorstellen is niet te voorspellen, maar duidelijk is wel dat de aangekondigde wetten op korte termijn niet tot een verlichting in de asielketen zullen leiden en er dus voorlopig meer opvangplekken voor asielzoekers nodig zijn.

Spreidingswet

Het aangekondigde wetsvoorstel om de Spreidingswet in te trekken is op dit moment nog niet ingediend. Verwacht wordt dat dit voorstel aan het eind van eerste kwartaal in 2025 gereed is om voor advies aan uitvoeringsorganisaties te worden voorgelegd. Totdat de intrekking van de wet een feit is, wordt deze door de minister uitgevoerd en hebben gemeenten een wettelijke taak om opvangplekken voor asielzoekers te realiseren.

Op grond van de indicatieve opgave die begin 2024 door het Rijk bekend werd gemaakt (306 plekken, waarvan 26 bestemd voor alleenstaande minderjarigen (amv'ers)), heeft de gemeenteraad van Rijswijk op 24 september 2024 besloten een bod te doen van 350 plekken voor asielopvang, waarvan 0 voor amv'ers. Dit bod, dat via het provinciale plan aan de minister is voorgelegd, is met het verdeelbesluit dat zij op 20 december 2024 heeft genomen, overgenomen. Met de realisatie van 350 asielopvangplekken aan de Lange Kleiweg heeft Rijswijk voldaan aan de wettelijke taak.

Voor de uitwerking van de Rijswijkse taakstelling verwijzen wij naar de raadsinformatiebrief 'Voortgang Opvang vluchtelingen door COA aan de Lange Kleiweg Rijswijk' (RIB 25 010) die u enkele weken geleden van ons hebt ontvangen.

⁵ <https://www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/februari/adviezen-asielnoodmaatregelen-tweestatus/>

Statushouders

Tijdelijke huisvesting Hof van Elsenburg

Met het openen van het flexwooncentrum Hof van Elsenburg in 2023 heeft de gemeente Rijswijk de achterstand in het huisvesten van statushouders in één keer ingelopen en zelfs een voorschot genomen op de toekomstige taakstelling. Gedurende een periode van bijna twee jaar heeft het Hof van Elsenburg gefunctioneerd als een tijdelijke woon- en doorstroomblocatie voor onder andere statushouders, die vanuit de flexwoningen konden doorstromen naar reguliere sociale huurwoningen.

Toen het duidelijk werd dat het Hof van Elsenburg eind 2024 definitief zou sluiten en de vervolghuisvesting aan de Bordewijkstraat op dat moment nog niet opgeleverd was, hebben de woningcorporaties Rijswijk Wonen en Vidomes zich ingespannen om alle statushouders vóór de sluitingsdatum aan een vervangende woning te helpen. Met uitzondering van één gezin, waarvoor pas begin 2025 passend woonaanbod beschikbaar was, is iedere statushouder in 2024 verhuisd.

Op de taakstelling van 2024 en de eerste helft van 2025 heeft Rijswijk inmiddels een achterstand opgelopen van 83 personen. Met de aankomende taakstelling voor de tweede helft van 2025 loopt deze achterstand op tot zo'n 140 personen.

Gemeenten die anderhalf jaar achterlopen op de taakstelling, krijgen van de provincie een waarschuwing en lopen het risico dat de provincie, op kosten van de gemeente, zelf maatregelen gaat treffen om statushouders te plaatsen binnen de gemeente. Hoewel hiervan in Rijswijk nu nog geen sprake is, kan deze situatie zich volgend jaar wel gaan voordoen als de huisvesting van statushouders achterblijft. Met betrokken partijen en corporaties worden momenteel gesprekken gevoerd hoe deze achterstand in te lopen.

Landelijke ontwikkelingen

Het kabinet is van plan om de gemeentelijke taakstelling voor de huisvesting van statushouders te schrappen, onder gelijktijdige wijziging van de Huisvestingswet 2014 met een verbod op voorrang op sociale huurwoningen voor deze statushouders. Het wetsvoorstel hiervoor is op 17 februari 2025 in consultatie gegaan. Doordat statushouders, zelfs met hun voorrangpositie, al moeizaam doorstromen naar reguliere huurwoningen, verwacht het Rijk dat op 1 januari 2026 de helft van de bewoners van een azc uit statushouders bestaat.

Om de doorstroom van statushouders vanuit asielzoekerscentra te versnellen en te voorkomen dat de COA-locaties een permanent verblijf worden, heeft het kabinet verschillende maatregelen aangekondigd. Gemeenten die grootschalige, sobere doorstroomblocaties voor asielzoekers met een verblijfsvergunning inrichten, krijgen hiervoor € 60 per opgevangen statushouder per dag, voor een maximale duur van één jaar. Daarnaast heeft de minister aangekondigd dat gemeenten een bedrag van € 30.000 krijgen voor elke woning die aan statushouders wordt aangeboden. De precieze uitwerking en voorwaarden voor deze regelingen zijn op dit moment nog niet bekend.

Via de Vereniging Nederlandse Gemeenten dringen gemeenten aan op het geven van meer duidelijkheid over de uitvoering van het asielbeleid, waaronder de huisvesting van statushouders. Het standpunt van de VNG is dat elke maatregel die impact heeft op gemeenten moet worden getoetst op uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en uitlegbaarheid.⁶

3. Gevolgen en/of vervolgtraject

Het kabinet Schoof dat in 2024 is aangetreden heeft het onderwerp asiel en migratie hoog op de agenda staan. Hoe de voornemens in plannen, voorstellen en besluiten worden uitgewerkt en wat de gevolgen hiervan voor gemeenten zijn, is op dit moment nog niet duidelijk. Met deze raadsinformatiebrief hebben we een beeld geschetst op basis van de informatie waarover wij nu beschikken.

⁶ <https://vng.nl/sites/default/files/2025-02/20250219-ledenbrief-ontwikkelingen-asielopvang-en-huisvesting-statushouders.pdf>

Uitgaande van deze informatie verwachten wij dat er dit jaar voor het zomerreces meer duidelijkheid komt over de uitwerking van de kabinetsplannen en de termijn waarop deze worden geëffectueerd. Wij houden u met de raadsinformatiebrieven nieuwkomers op de hoogte van de relevante ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,
de secretaris,

de burgemeester,

P.M. Schuit

H. Sahin

Bijlage(n):

1. Overzicht verdeelbesluit asielopvang Haaglanden versus indicatieve opgave per gemeente
2. Jaarverslag Regionale Regietafel Haaglanden